

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Kultur-språk-medier

Examensarbete
15 högskolepoäng

”Fan är inget fult ord!”
– En studie om barns svordomsanvändning

”Damn Is Not a Bad Word!”
- A Study on Children’s Swearing Habits

Emily Aarenstrup
Sofie Johansson

Lärarexamen 210 hp
Svenska i ett mångkulturellt samhälle
2008-12-19

Examinator: Catarina Economou
Handledare: Gunilla Oliveira

Sammanfattning

Detta examensarbete behandlar eventuella skillnader i skolår fyras och skolår sex svordomsanvändning beroende på sociolekt, sexolekt och kronolekt på två skolor med olika sociokulturella bakgrunder. Vi gjorde en enkätundersökning i dessa åldersgrupper på båda skolorna för att få del av elevernas upplevda norm angående deras syn på svordomar och hur de tror att de använder dem. Resultatet visade på att de finns skillnader inom de båda sociolekterna, men dessa var inte lika stora som de teorier vi använt oss av menar att de ska vara. Detta kan bero på att samhället börjar bli mer integrerat. Vi kom även fram till att pojkar använder sig av svordomar till större del än vad flickor gör samt att de svär av olika anledningar. Även mellan skolorna fann vi skillnader i köns anledningar till att svära. Vidare visade undersökningen på att de äldre eleverna som deltog använde sig mer av svordomar än de yngre. De äldre börjar således komma in i en ny åldersgradering – ungdomsspråket – medan de yngre fortfarande talar ett barnspråk.

Nyckelord: Svordomsanvändning, sociolekt, sexolekt, kronolekt.

Innehåll

1 Inledning.....	7
2 Syfte.....	8
2.1 Frågeställningar	8
3 Litteratur	9
3.1 Register och stil	9
3.2 Sociolekt	9
3.3 Sexolekt	10
3.4 Kronolekt	10
3.5 Inläring av svordomar.....	11
3.6 Motiv till att svära.....	11
3.7 Attityder till svordomar	12
4 Metod.....	13
4.1 Urval	13
4.2 Datainsamlingsmetoder	14
4.3 Procedur.....	14
5 Resultat	15
5.1 Finns det tillfällen då det kan vara fult att svära?.....	16
5.1.1 Skola A	16
5.1.2 Skola B	16
5.2 Är det någon gång okej att svära?	16
5.2.1 Skola A	16
5.2.2 Skola B	17
5.3 Hur ofta tycker du att du svär?	17
5.3.1 Skola A	17
5.3.2 Skola B	18
5.4 Varför svär du?	18
5.4.1 Skola A	18
5.4.2 Skola B	18
5.5 Hur tror du att du uppfattas när du svär?	19
5.5.1 Skola A	19
5.5.2 Skola B	19

5.6 Om du inte svär, vad tycker du om de som gör det?	19
5.6.1 Skola A	19
5.6.2 Skola B	20
5.7 Varifrån tror du att du har lärt dig dina svordomar?.....	20
5.7.1 Skola A	20
5.7.2 Skola B	20
5.8 Svär du inför dina mor- och farföräldrar?	21
5.8.1 Skola A	21
5.8.2 Skola B	21
5.9 Påverkas yngre av att man svär?.....	22
5.9.1 Skola A	22
5.9.2 Skola B	22
6 Analys och diskussion	22
6.1 Sociokulturella likheter och skillnader	22
6.2 Skillnader och likheter inom sexolekterna	26
6.3 Skillnader och likheter mellan kronolekterna.....	29
7 Slutsats.....	31
7.1 Lärdomar om och inför läraryrket	33
7.2 Generaliserbarhet.....	34
7.3 Studiens tillförlitlighet	34
7.4 Framtida undersökningar	34
Litteraturlista	35
Bilaga 1.....	36

1 Inledning

Svordomar har bevisligen existerat i över 3000 år, men trots ordens långa existens anses de än idag vara tabubelagda på grund av den innebörd de har (Ljung 2006). Enligt Teleman (1979:67) gick inte dessa ord att, under 70-talet, finna i det svenska språkets lexikon, vilket har gett intrycket av att dessa ord varit förvisade ur det offentliga språket. Det kan då sägas att normen i samhället har varit att man inte ska svära. Någonting verkar dock ha hänt sedan Telemans observation. I *Norstedts svenska ordbok* från 2003 kan man finna ett flertal ord som räknas in bland de svenska svordomarna. Detta kan tyda på att de tidigare förvisade orden börjar bli mindre tabubelagda i dagens samhälle. Med tiden ändras samhällets normer på grund av att en del medlemmar bryter mot dem och själva normbrotten upphöjs till norm (Teleman 1979:28). Det kan vara detta som nu håller på att ske gällande acceptansen av svordomar.

Vi är två lärarstudenter som båda har Svenska i ett mångkulturellt samhälle som huvudämne med inriktning mot grundskolans tidigare år och förskolan. I kursen Språk och samhälle i förändring gjorde vi en språksociologisk undersökning, där vi undersökte skillnader i användningen av svordomar inom respektive köns kronolekt i en skolår fyra och en skolår sex. Resultatet visade på att det fanns en skillnad och att denna skillnad kunde bero på att de äldre hade lärt sig använda svordomarna i fler domäner. Denna studie fann vi intressant och vi bestämde oss för att fördjupa våra kunskaper inom detta område. Därav valet att i en vidgad studie undersöka dels skillnader i svordomsanvändningen inom en sociokulturellt homogen respektive en sociokulturellt heterogen skolmiljö, dels skillnader mellan dessa båda miljöer. Det sociokulturella perspektivet kommer att genomströmma hela vår uppsats. Undersökningen baseras på våra iakttagelser kring de utvalda områdena. Fokus kommer att läggas på grupperna som helhet och inte på individuella svar.

I denna undersökning är vi intresserade av att få elevernas uppfattning av hur de använder svordomar. Särskilt då svordomar verkar bli mer accepterade i dagens samhälle finner vi det intressant att ta reda på hur elever av de båda könen, i förhållande till ålder och omgivning, tror sig använda dessa svordomar och vilka attityder de har till dem. Det bör påpekas att vi inte menar att språkliga skillnader mellan pojkar och flickor beror på den biologiska faktorn. Dessa beror istället på vilka sociala roller män och

kvinnor har i samhället (Sundgren 2004:24). Detta vill vi försöka att tydliggöra genom att i vår undersökning titta på hur flickors och pojkarnas svordomsbruk kan skilja sig beroende på skolmiljö.

Under den verksamhetsförlagda tiden i vår utbildning har vi stött på elever i grundskolans tidigare år som använder sig av ett ovårdat språk gentemot varandra och skolpersonalen. Det som vi har reagerat på är att de verkar använda svordomar som en del av det vardagliga språket. Vi har, under våra praktikperioder, observerat att lärare ofta endast ger elever, som använder ett ovårdat språk, tillsägelser och sedan fortsätter sin undervisning. I *Lpo94* (1994) står det att skolan ska sträva efter att eleverna ”utvecklar ett rikt och nyanserat språk samt förstår betydelsen av att vårda sitt språk.” Vi menar att det är viktigt att aktivt arbeta tillsammans med eleverna för att förmedla hur man kan använda språket i olika situationer och därmed ge dem förståelse för när och varför det kan vara passande eller opassande att svära.

2 Syfte

Vi vill undersöka eventuella skillnader i barns svordomsanvändning beroende på kronolekt, sexolekt och sociolekt. Utifrån resultatet kommer vi att reflektera över hur vi som blivande pedagoger kan använda oss av kunskapen om barns svordomsanvändning i klassrummet.

2.1 Frågeställningar

- 1 Finns det några skillnader och likheter i svordomsbruket mellan en sociokulturellt homogen och en sociokulturellt heterogen skola?
- 2 Finns det några skillnader och likheter mellan en sociokulturellt heterogen och en sociokulturellt homogen skola när det gäller elevernas attityder mot svordomar?
- 3 Finns det några skillnader och likheter i användningen av svordomar mellan olika kronolekter på respektive skola?
- 4 Finns det några skillnader och likheter i pojkar och flickors svordomsanvändning inom samma kronolekt och skolklass?

3 Litteratur

I följande avsnitt presenteras teorier gällande svordomsanvändning i förhållande till kronolekt, sexolekt och sociolekt. Avsnittet tar även upp teorier gällande inläringen av svordomar, attityder till svordomar och anledningar till varför dessa ord används.

3.1 Register och stil

När man talar om ett visst ämne väljer man olika sätt att förmedla det man vill ha sagt beroende på situationen. Ämnet man behandlar benämns som register och sättet man omedvetet eller medvetet väljer att uttrycka sig på kallas för stil (Einarsson 2004:200). Valet av en stil beror på vilken domän man befinner sig i (Einarsson 2004:50 ff). Det kan vara hemmet, skolan och kyrkan. Användningen av svordomar beror då exempelvis på vilken situation man befinner sig i, vem man talar till, vilka andra som är närvarande, vilket kön man tillhör och vilken social status man har (Ljung 2006:88).

3.2 Sociolekt

Samhället har alltid delat in människor i grupper, såsom adel-präster-borgare-bönder, för att markera klyftan mellan de rikare och de fattigare (Einarsson 2004:148). Utifrån detta har begreppet sociolekt uppkommit, för att klargöra språkets sociala variationer. Vilken sociolekt man talar beror då på vilken social bakgrund man har (Trudgill 1974:42). Det brukar sägas att de som tillhör en högre social grupp talar finare än de som tillhör en lägre grupp (Andersson 2004:68). Utifrån detta synsätt är det alltså de lägre sociala grupperna som främst använder svordomar (Ljung 2006:88).

Enligt Linell (1982:101) socialiseras en individ under sin uppväxt in i sociala grupper och miljöer beroende på vilka sociala, ekonomiska och kulturella villkor familjen och kamratkretsen har. Man övertar de normer och värderingar för hur gruppen vill att man ska bete sig. Detta leder till att barnen under sin uppväxt förbereds för att få samma sociala placering som föräldrarna har (Teleman 1979:107). Språkbruket blir ett sätt att presentera sin personlighet och grupptillhörighet (Andersson 2004:75). Använder man mycket slang och svordomar visar man att man tillhör en lägre klass, men man utstrålar även tuffhet (Kotsinas 1994:162). Vårdar man sitt språk och undviker användningen av svordomar signalerar man att man kommer från en högre social grupp och har en god utbildning (Andersson 2004:75). De som saknar utbildning tillhör en lägre social grupp,

vilket leder till att de på grund av detta förväntas använda svordomar. En person med post-gymnasial utbildning förväntas inte svära, eftersom det skulle strida mot de normer som samhället utformat för de högre sociala grupperna.

3.3 Sexolekt

Einarsson (2004:171) benämner de språkliga skillnaderna mellan kvinnors och mäns språk som sexolekt. Dessa skillnader är resultatet av den syn samhället har på könsrollerna och uppkommer genom att pojkar och flickor uppfostras olika. Redan i tidig ålder börjar barn att få stereotypa bilder för vilket beteende som anses vara manligt och kvinnligt (Einarsson & Hultman 1985:16). Konsekvensen av detta blir att språkliga skillnader uppstår för att pojkar och flickor förväntas spela olika sociala roller (Kotsinas 1994:127). Den traditionella samhällssynen är att kvinnor ska vårda sitt språk medan män får lov att svära (Ljung 2006:93). Det påstås att flickor idag talar finare och mer vårdat än pojkar och alltså följer den traditionella synen (Andersson 2004:74). Pojkar använder mer ord som inte anses tillhöra det vårdade språket för att det är vad som väntas av dem (Andersson 2004:75). Dessa teorier om könsliga språkskillnader har dock kritiserats för att de sägs grunda sig på fördomar och inte på några egentliga undersökningar (Ljung 2006:93).

Kotsinas (1994:128) samtalar kring olika teorier till varför språkliga skillnader uppstår. En teori är att kvinnor har en mer osäker social position än männen, då det manliga anses vara normen för samhället. För att markera sin status tar kvinnor därför hjälp av språket och använder sig av ett vårdat språk. Eftersom männen har en säkrare social position kan de använda sig av svordomar och genom detta markera sin manlighet och tuffhet. Vidare presenteras en andra teori som handlar om att könen bildar olika typer av sociala nätverk. Männens grupper har en stark sammanhållning och på grund av detta följer medlemmarna gruppens normer. Kvinnornas grupper har en lösare sammanhållning och de rättar sig mer efter samhällets normer än gruppens. Kotsinas (1994:165) talar om att den tredje teorin handlar om att svordomar associeras till tuffhet, självständighet och manlighet medan ett vårdat språk associeras till femininitet och svaghet.

3.4 Kronolekt

Termen kronolekt handlar om de språkliga skillnader som uppstår hos talare i olika

åldrar (Einarsson 2004:182). Under sitt liv går en människa genom olika åldersstadier där varje stadium är kopplat till ett specifikt sätt att tala. De kronolekter som används är exempelvis barnspråk, ungdomsspråk, vuxenspråk och pensionärspråk. Dessa termer har inordnats under begreppet åldersgradering, som behandlar åldersavgränsade skillnader inom språket (Einarsson 2004:182 ff).

En vanlig uppfattning är att de som talar barnspråket inte ska svära (Ljung 2006:91). Men även om vuxna inte vill att barn ska svära, gör de det säkerligen ändå. Rimligen varierar dock användningen av svordomar hos barn beroende på kön och social status. Det är dessutom en vanlig uppfattning att ungdomar gärna använder sig av svordomar (Ljung 2006:92). Anledningen till detta sägs vara att de har ett dåligt ordförråd och att de använder svordomar och andra ”dåliga ord” för att fylla ut sina meningar (Kotsinas 1994:57). Kotsinas (1994:19) menar dock att ungdomarnas språkbruk är ett sätt för dem att markera vilken grupp de tillhör.

3.5 Inläring av svordomar

Det är folket som gett svordomar dess fula betydelser (Andersson 2004:9). Om orden anses vara tabu – det vill säga att de är förbjudna – eller om de bara anses småfula – det vill säga att de är tillåtna i vissa sammanhang – beror dock på individuella ställningstaganden (Andersson 2004:24). Barn lär sig, utan någon undervisning, det språk som talas i omgivningen och vilka regler som gäller för meningsbyggnad och grammatik (Andersson 2004:79). Beträffande användandet av svordomar sker det däremot en medveten undervisning, både i hemmet och i skolan. Språket och dess användning lärs in i hemmet, bland kompisar, i skolan och genom TV:n (Andersson 2004:30). De tre först nämnda gäller även inläringen av svordomar. I skolan är det dock kompisarna som är den huvudsakliga faktorn, eftersom lärare som vill lära barnen att det är fult att svära inte själva gör det (Andersson 2004:31). Andersson (2004:32) menar även att TV-tittade inte har något större inflytande på barns språkbruk och att de därför inte lär sig svordomar genom denna aktivitet.

3.6 Motiv till att svära

Med språkets hjälp har människorna fått en möjlighet till att ge uttryck för sina tankar och känslor (Linell 1982:22). Genom förmågan att uttrycka tankar och känslor har de också fått motiv till att svära. Andersson (2004:110-125) ger tre anledningar till varför

man använder svordomar. Det psykologiska motivet handlar om att svära för att något dåligt, som individen inte kan styra över, händer. Slår man sig eller blir arg svär man för att ge uttryck för de känslor man har och användandet av orden blir ett sätt att avreagera sig på. Här spelar det ingen roll, för svärandets del, om man så befinner sig på arbetet, i skolan eller i kyrkan. Enligt det sociala motivet kan svordomarna användas för att visa sig tuff.. Man använder således avsiktligt svordomarna för att man är medveten om deras kraft och för att man vet om att de delvis är förbjudna. Svordomar kan också användas för att ange grupptillhörighet. Svärandet blir en markör för gruppen och medlemmarna använder sig av dessa ord för att visa sin status inom den specifika gruppen. Det språkliga motivet innebär att svordomarna ses som helt vanliga ord. De tillhör språket och bör inte behandlas annorlunda än andra ord. Svordomarna får, när de används, ingen reaktion som särskiljer dem från andra ord i det svenska språket.

3.7 Attityder till svordomar

Enligt Andersson (2004:187 ff) finns det fyra argument som tar upp fördelar och nackdelar med att använda svordomar. Det religiösa argumentet avser att man inte ska svära för att det går emot religiösa värderingar. Enligt detta argument är svordomar totalförbjudna. Det finns inget tillfälle där det är tillåtet att svära. Det estetiska argumentet innebär att svordomar inte bör användas för att det låter fult och otrevligt, men att det samtidigt är tillåtet att använda dem i vissa känsloladdade sammanhang. Det sociala argumentet innebär att man inte bör svära för att det låter obildat och ovårdat. Att använda svordomar kan, enligt detta argument, dock också visa hur tuff man är. Det språkliga argumentet innebär att användandet av svordomar visar på ett dåligt ordförråd. Orden behövs ändå, för att de kan vara en bra förstärkning när man vill ha någonting sagt.

Det finns olika typer av ”svärare”, menar Ljung (2006:87 ff). Det finns de som aldrig svär, de som svär ibland och de som ”alltid” svär. De som aldrig använder svordomar ses som välutbildade och ger intryck av att ha ett gott omdöme. Samtidigt kan de ses som svaga och obeslutsamma. De som svär ibland tycker oftast att det är fult att svära, men kan tillåta att det görs ändå, i vissa fall. Användandet kan göra att budskapet blir starkare än om man hade utelämnat svordomarna. De som gärna använder svordomar närhelst det är möjligt anses vara vanesvärare. De gör ingen skillnad på svordomar och andra ord när de talar utan använder samma tonläge oavsett ordet.

4 Metod

Här kommer vi att motivera vårt val av metod som vi använt för detta arbete. Vi kommer även att presentera skolorna där undersökningen genomfördes.

4.1 Urval

Vi gjorde vår undersökning på två olika skolor. De valdes för att en av skribenterna haft tidigare kontakt med dessa och för att det råder sociokulturella skillnader mellan skolornas områden som vi ansåg relevanta för vår undersökning. En individs sociokulturella bakgrund kan sägas vara den sociala grupp en individ tillhör (Lindh 2000:11). Den sociokulturella bakgrunden bestäms av fyra så kallade kapital (Einarsson 2004:156). Det kulturella kapitalet behandlar utbildning, kunskap och färdigheter. Det ekonomiska kapitalet behandlar inkomst och värdefulla ägodelar. Det sociala kapitalet behandlar en individs tillgångar till sociala kontakter. Slutligen handlar det symboliska kapitalet till exempel om vilka akademiska titlar en individ har erhållit. I detta arbete har vi dock baserat den sociokulturella bakgrunden hos eleverna, på de två skolorna som deltagit, på det ekonomiska kapitalet, där ju större inkomst och värdefulla ägodelar man har leder till en högre social grupp.

Vi valde att utföra studierna i en skolår fyra och skolår sex på vardera skola. Detta för att vi trodde att vi skulle få mer utförliga svar av de äldre eleverna än av de yngre, då de äldre kommit en bit på vägen med skrivutvecklingen och därför, på ett mer utvecklat sätt, kan uttrycka sina tankar skriftligt.

En av skolorna, som hädanefter kallas för Skola A, ligger i en central stadsdel i en större stad i Skåne. Denna stadsdel består enbart av villor, vilket för oss signalerar att de boende har liknande sociokulturella bakgrunder och, på grund av det ekonomiska kapitalet, tillhör en högre social grupp. Från denna skola deltog 11 pojkar och 14 flickor från skolår fyra och 10 pojkar och 12 flickor från skolår sex.

Den andra skolan, som vi hädanefter kallar för Skola B, är belägen i en förort till en större stad i Skåne. Förorten består av villor, radhus och lägenheter, vilket ger oss en bild av att invånarna har olika sociokulturella bakgrunder och tillhör olika sociala grupper. Då bostadsbeståndet till största del utgörs av radhus och lägenheter ges dock

ett intryck av att majoriteten av förortens invånare har ett lågt ekonomiskt kapital. Från förortens skola deltog 11 pojkar och 11 flickor från skolår fyra och även 10 pojkar och 10 flickor från skolår sex. Dessa valdes ut av respektive klassföreståndare, då vardera klass bestod av upp till 40 elever. Vi vet inte vilka kriterier som klassföreståndarna utgick från vid valet av elever. Att använda oss av alla elever i de två klasserna, kände vi, skulle ge ett ojämnt resultat, eftersom fler då skulle få svara på enkäten på Skola B än på Skola A.

4.2 Datainsamlingsmetoder

Vi valde att göra en enkätundersökning (se bilaga 1) och är medvetna om att denna metod är ett kvantitativt tillvägagångssätt. Detta innebär att man tittar på hur vanligt någonting är (Repstad 2007:28) och att man inte kan gå in djupare i en persons tänkande (Johansson & Sveder 2006:30). Vi har dock försökt att få ett djup i svaren genom att ha med frågor som kräver att eleverna skriver sina svar och inte enbart kryssar i ett alternativ. På detta sätt undviker vi en begränsning av elevernas tankar om svordomar.

Anledningen till att vi valde enkätundersökning som metod är att den är passande vid jämförelser (Repstad 2007:22). Om vi hade valt att observera, så hade vi varit tvungna att vara ordentligt medvetna om vilka som tillhör vilken åldersgrupp och även fått göra observationer vid flera tillfällen för att få tillräckligt med resultat. Vår närvaro hade då också kunnat hämma elevernas genuina språkbruk. Anledningen till att vi valt bort intervjuer är att om vi intervjuar en elev åt gången, så kan denna känna sig trängd eller tvungen att komma på det "rätta svaret" till frågorna (Johansson & Svedner 2006:47). Intervjuar vi fler åt gången, finns det en risk att gruppsycket påverkar elevernas svar (Nilsson 1999:46). Vid en enkätundersökning anser vi att eleverna kan svara sanningsenligt och inte behöver oroa sig för att svara "fel".

Genom enkätundersökningen kommer vi enbart att få tillgång till elevernas upplevda norm, vilket innebär att vi endast kommer att få veta hur de själva tror sig använda svordomar. Om vi använt oss intervjuer som undersökningsmetod hade vi fått tillgång till den faktiska normen och det är inte något som vi är intresserade av i detta arbete.

4.3 Procedur

Klassföreståndarna på de två skolorna hade på förhand kontaktats för att vi skulle få

deras godkännande att genomföra undersökningen i deras klasser. Vi talade däremot inte om för dem vad undersökningen skulle handla om förrän vi var närvarande i klasserna. På så sätt kunde inte pedagogerna påverka elevernas svar och eleverna kunde inte heller på förhand tänka ut, enligt samhällets normer, korrekta svar.

Eftersom vi var närvarande när enkätundersökningen gjordes kunde vi gå igenom och förklara frågorna för eleverna. Genom vår närvaro förebyggde vi bortfall, då eleverna fick möjligheter till att få sina funderingar kring studien besvarade. Detta underlättade för oss på så sätt att vi kunde få alla enkäter besvarade och kunde samla in dem efter hand som eleverna blev färdiga.

I *Examensarbetet i lärarutbildningen* (Johansson & Svedner 2006:29 ff) står det om forskningsetiska regler. Här står det att deltagarna har rätt att veta vad syftet för undersökningen är samt att de närsomhelst ska kunna ställa frågor och få dessa besvarade. Detta, kände vi, var något som gjordes bäst genom att vi var närvarande när studien genomfördes. Vi berättade även för eleverna att varken deras lärare eller föräldrar skulle komma att ta del av vad de svarat. Som det står i de forskningsetiska reglerna, gjordes enkäten anonymt, för att skydda elevernas identitet och därmed också vilka åsikter och tankar de hade om det ämne vi undersökte.

5 Resultat

Resultatet kommer att presenteras utifrån de frågor som användes i enkäten – detta för att göra det lättare för läsaren att se eventuella skillnader i elevernas svar. Frågeställning ett och två, där vi undersöker likheter och skillnader i svordomsanvändningen mellan skolorna, samt likheter och skillnader i elevernas attityder till svordomar, kommer att besvaras utifrån 5,2 5.3, 5.4, 5.7, 5,8 och 5,9. Frågeställning tre, där vi söker svara på om det finns några skillnader och likheter mellan de olika kronolekternas svordomsanvändning, kommer att besvaras med utgångspunkt i 5.3, 5.4, 5.5 och 5.6. Den fjärde och sista frågeställningen, som behandlar skillnader och likheter i pojkar och flickors svordomsanvändning, ämnas besvaras genom 5,1, 5,2, 5.3, 5.4, 5.5 och 5.6.

5.1 Finns det tillfällen då det kan vara fult att svära?

5.1.1 Skola A

Pojkarna i skolår fyra svarade främst att det är fult att svära i skolan. Många tyckte även att det är fult att svära i kyrkan. En pojke tyckte att det alltid är fult att svära. Även bland flickorna svarade flest att det är fult att svära i skolan. Ett fåtal svarade att det alltid är fult och någon enstaka svarade att det är fult att svära i kyrkan.

Sexornas pojkar gav varierande svar. Svaren fördelades jämnt mellan att det är fult att svära i skolan, när man är gäst hos någon och när någon inte mår bra. En svarade att det alltid är fult att svära. Flickorna svarade främst att det är fult att svära åt någon. Ett par stycken ansåg även att det är fult att svära i skolan och några angav att det är fult att svära kyrkan. En flicka skrev att det aldrig är okej att svära och en annan skrev att det alltid är okej.

5.1.2 Skola B

En klar majoritet av skolår fyras pojkar ansåg att det är fult att svära nära oskyldiga. Även skolan och kyrkan ansåg många att det var fult att svära i. En elev ansåg att det alltid är fult. Större delen av flickorna svarade att det är fult att svära i kyrkan och i skolan. En skrev att det inte var tillåtet att svära åt oskyldiga.

Pojkarna i skolår sex menade främst att det inte är tillåtet att svära i kyrkan och i skolan. En angav att man inte ska svära utan anledning. Bland flickorna svarade de flesta att man inte ska svära när man är gäst hos någon. Ett flertal skrev också att det inte är acceptabelt att svära i skolan. En svarade att det aldrig är tillåtet.

5.2 Är det någon gång okej att svära?

5.2.1 Skola A

Skolår fyras pojkar svarade främst att det är tillåtet att svära när man är arg. När man har gjort sig illa fick man också svära, tyckte ett fåtal. Bland flickorna angav en majoritet att det aldrig är tillåtet att svära. De övriga deltagarna svarade att det är tillåtet när man är arg eller har gjort sig illa.

Majoriteten av pojkarna i skolår sex skrev att det är tillåtet att svära när man har ont och när man är arg. En pojke svarade att det aldrig finns tillfällen där det går bra att svära. En stor majoritet av flickorna svarade att det är tillåtet att svära när man skadar sig. En flicka skrev att det alltid går bra att svära.

5.2.2 Skola B

Bland pojkarna i skolår fyra var resultatet jämnt fördelat mellan att det är acceptabelt att svära när man blir arg och att det aldrig är tillåtet. Flickorna svarade främst att det alltid är fult. Några enstaka flickor tyckte även att det går bra att svära när man blir arg eller när ingen annan är i närheten.

Majoriteten av sexornas pojkar skrev att det är tillåtet att svära när man är arg. Resterande pojkar skrev att det är tillåtet när man har gjort sig illa. Flickorna svar var jämnt fördelade mellan att de tycker att det är acceptabelt att svära när man bråkar eller när man blir arg. Ett fåtal uppgav också att det är tillåtet när man är ensam eller när man har ont.

5.3 Hur ofta tycker du att du svär?

I denna fråga presenteras svaren både i exakt antal och i procent. Procentantalen har, vid behov, avrundats till heltal. Anledningen till användning av procent i denna del av resultatet beror på att eleverna inte var jämnt fördelade i antal, vilket innebär att procent ger en tydligare bild av resultatet.

5.3.1 Skola A

Av elva pojkar i skolår fyra kryssade en (9 %) i att han aldrig svär. Åtta stycken (73 %) angav att de svär ibland och två (18 %) angav att de svär ofta. Av de fjorton flickorna som deltog svarade fyra stycken (28 %) att de aldrig svär och tio (72 %) kryssade i att de svär ibland.

Av tio pojkar i skolår sex svarade en (10 %) att han aldrig svär. Tre stycken (30 %) kryssade i att de svär ibland. Fem (50 %) kryssade i att de svär ofta och en (10 %) att han svär mycket ofta. Av de tolv flickorna svarade en (8 %) att hon aldrig svär. Sju stycken (59 %) kryssade i att de svär ibland. Tre (25 %) svarade att de svär ofta och en (8 %) att hon svär mycket ofta.

5.3.2 Skola B

Av skolår fyras elva pojkar svarade tre (27 %) att de aldrig svär. Sex stycken (55 %) kryssade i att de svär ibland och två (18 %) kryssade i att de svär ofta. Av elva flickor svarade fyra stycken (36 %) att de aldrig svär. Fyra stycken (36 %) svarade att de svär ibland och tre (28 %) att de svär ofta.

Av skolår sex tio pojkar kryssade två (20 %) i att de svär ibland. Fem (50 %) svarade att de svär ofta och tre (30 %) att de svär mycket ofta. Av tio flickor svarade fem (50 %) att de svär ibland. Tre (30 %) svarade att de svär ofta och två (20 %) att de svär mycket ofta.

5.4 Varför svär du?

5.4.1 Skola A

En klar majoritet av pojkarna i skolår fyra uppgav att de svär för att de blir arga. Två skrev att de gör det när de gjort sig illa. Flickornas svar var jämnt fördelade mellan att de svär för att de blir arga och för att de slår sig.

Skolår sex pojkar svarade främst att de svär för att det har blivit en vana. De övriga tre svarade att de svär för att de blir arga. Majoriteten av flickorna skrev att de svär när de blir arga och om de gör sig illa. En av deltagarna angav att hon svär för att förstärka något som hon vill ha sagt. En annan anser inte att "fan" är ett fult ord.

5.4.2 Skola B

Majoriteten av pojkarna i skolår fyra uppgav att de svär när de blir arga. För två av dem har det blivit en vana. För en flicka har svärandet blivit en vana. De andra menar att de svär när de blir arga.

En majoritet av pojkarna i skolår sex svarade att de svär för att de blir arga. För tre av dem har svärandet blivit något vardagligt. En elev svarar att han svär för att han inte har något annat att säga. Flickorna svarade främst att de använder sig av svordomar när de blir arga. För två stycken av dem har användandet blivit en vana.

5.5 Hur tror du att du uppfattas när du svär?

5.5.1 Skola A

Fyrornas pojkar uppgav olika svar. Svaren fördelades främst mellan att de tror att de uppfattas som arga eller som en dålig person. Ett fåtal svarade också att de inte tror att deras svärande ger upphov till någon reaktion. Även bland flickorna fördelades svaren mellan att de tror att de uppfattas som arga eller som en dålig person. Någon enstaka uppgav att de inte tror att deras svärande skapar några reaktioner.

Skolår sex pojkar menar främst att ingen bryr sig när de svär. Ett fåtal svarade att de tror att de uppfattas som dåliga människor. Bland flickorna varierade svaren mellan att de tror att svordomarna inte ger någon reaktion och att de uppfattas som dåliga människor. En flicka skrev att hon inte svär nära andra.

5.5.2 Skola B

Skolår fyra pojkar fördelade svaren jämnt mellan att de tror att de uppfattas som arga eller dumma. Bland flickorna fördelades svaren mellan att de tror att ingen bryr sig när de svär och att de uppfattas som dumma.

Majoriteten av pojkarna i skolår sex uppgav att de inte tror deras svärande skapar någon reaktion hos andra. Ett fåtal i gruppen tror att de uppfattas som dumma och "kaxiga". Flickornas svar fördelades mellan att de tror att de uppfattas som tuffa, upprörda och som en dålig person. Någon enstaka menar att de tror att ingen reagerar när de svär.

5.6 Om du inte svär, vad tycker du om de som gör det?

5.6.1 Skola A

Den pojke i skolår fyra som skrev att han aldrig svär säger att han tycker de som gör det är dumma. De fyra flickorna som säger att de aldrig svär tycker att det är dumt och fult att göra det. En tycker också att det är jobbigt att höra andra svära.

I skolår sex kryssade en pojke i att han aldrig svär och han tycker att de som gör det är dumma. Flickan som kryssade i samma alternativ tycker att det är onödigt att svära.

5.6.2 Skola B

De pojkar i skolår fyra som svarade att de aldrig svär tycker att de som gör det är dumma och att de ska sluta. De tycker även att användandet är fult och hemskt. Flickorna tycker att det är fel att svära för att då är man ingen bra kompis. En av dem skriver också att de blir arga när de hör kamraterna svära.

Det fanns inte någon från skolår sex som angav att de aldrig använde sig av svordomar.

5.7 Varifrån tror du att du har lärt dig dina svordomar?

På denna fråga kunde eleverna kryssa i flera alternativ.

5.7.1 Skola A

Pojkarna i skolår fyra menar att de främst har lärt sig sina svordomar från TV:n och kompisar. Ett fåtal uppgav att de lärt sig dem hemifrån. Flickorna uppgav att de lär sig sina svordomar genom att titta på TV och att de lär sig av sina kompisar.

Skolår sex pojkar kryssade i att de lär sig sina svordomar från TV:n och från sina kompisar. Alla flickor svarade att de lär sig sina svordomar av kompisarna. Flertalet av dem uppgav också att de lär sig dem genom att titta på TV och att de lär sig dem hemifrån.

5.7.2 Skola B

Skolår fyras pojkar svarade främst att de lär sig sina svordomar av kompisarna. Några svarade även att de lärt sig dem genom TV-tittande och ett fåtal menar att de lärt sig dem hemifrån. Flickorna uppgav främst att de lär sig sina svordomar av kompisar och hemifrån. Några menade att de även lär sig dem genom att titta på TV.

Alla pojkar i skolår sex uppgav att de lär sig sina svordomar från TV:n och av kompisarna. Ett flertal angav även att de lär sig dem hemma. Flickorna hävdar främst att de lär sig sina svordomar av kompisar. Många kryssade även i att de lär sig dem genom att titta på TV och ett flertal angav även hemmet som en källa.

5.8 Svär du inför dina mor- och farföräldrar?

5.8.1 Skola A

De flesta av skolår fyras pojkarna har svarat att de ibland svär inför sina mor- och farföräldrar. Detta på grund av att de blir sura eller bråkar med exempelvis sina syskon. Tre stycken har uppgett att de aldrig svär för att de tycker att deras mor- och farföräldrar är snälla. Bland flickorna svarade tio att de inte svär för att mor- och farföräldrarna är snälla och för att om de gör det så blir de arga. Två uppgav att de svär inför dem ibland och att det då beror på att de är sura.

Av skolår sex pojkar svarade två att de svär inför sina mor- och farföräldrar för att de inte tänker på sitt språkbruk. Fem svarade att de inte gör det för att det är ofint. Två svarade att de gör det ibland för att mor- och farföräldrarna inte förstår vad uppgiftsgivarna menar. Bland flickorna var svaren jämnt fördelade mellan nej och ibland. Dock angav de som svarade nej ingen orsak. De som svarade att de svär inför mor- och farföräldrarna ibland uppgav att de gör det för att de är sura.

5.8.2 Skola B

Av skolår fyras pojkar svarade majoriteten att de inte svär inför sina mor- och farföräldrar. De menar att de inte gör det för att det är fult och pinsamt, men också för att de tycker om dem och för att de är släktingar. En elev svarade att han gör det ibland, om han bråkar med syskonen nära dem. Flickorna svarade främst att de inte svär inför sina mor- och farföräldrar för att de tycker att de är snälla och för att det inte är lämpligt. Två svarade att de svär ibland, om de blir arga.

Tre av sexans pojkar svarade att de svär inför sina mor- och farföräldrar för att det blivit en vana. Två svarade att de svär ibland, när de blir arga. Resterande pojkar svarade att de inte svär på grund av att de har fått en bra uppfostran, det skulle ge mor- och farföräldrarna fel intryck och för att de inte vill göra dem arga. Tre av flickorna svarade att de svär för att de inte tänker sig för, att det är en vana och för att de blir arga. Två skrev att de inte svär inför sina mor- och farföräldrar för att de bara svär i skolan. Skulle de svära inför dem så skulle de få skäll. Resten svär inför dem ibland för att de blir arga eller nervösa.

5.9 Påverkas yngre av att man svär?

5.9.1 Skola A

Majoriteten av pojkarna i skolår fyra svarade att de tror att yngre påverkas av att de hör svordomar. Dessa yngre individer kan undra över betydelsen, ta efter de som svär och säga orden till andra. Flickorna hävdade att yngre påverkas på det sätt att de tror att man ska svära och därför själva börjar göra det.

Av sexornas pojkar svarade majoriteten att de tror att yngre tar efter de som svär och att de tycker att det är ”coolt”. Flickorna uppgav också att de tror att yngre påverkas och då börjar använda orden.

5.9.2 Skola B

Pojkarna i skolår fyra angav att de tror yngre påverkas av att höra svordomar på det sätt att de lär sig använda dem. Flickorna hävdade att yngre själva börjar använda orden och tror att det är bra ord.

Skolår sex pojkar tror att yngre lär sig använda svordomar av att höra andra svära och att de tycker orden är ”coola”. Flickorna uppgav att yngre påverkas av samma anledningar som pojkarna angav.

6 Analys och diskussion

Här kommer resultatet att analyseras och diskuteras utifrån de frågeställningar som arbetet bygger på och med hjälp av de teorier som tagits upp i tidigare avsnitt. Frågeställning ett och två har slagits ihop till ett avsnitt, men frågeställning ett behandlas även i de övriga avsnitten. Baserat på den tidigare hänvisningen till Lindh (2000) utgår vi från att begreppen sociokulturell bakgrund och social grupp har samma innebörd.

6.1 Sociokulturella likheter och skillnader

I detta avsnitt kommer vi att utföra en analys av frågeställningarna ett och två, där vi vill lyfta likheter och skillnader i svordomsbruket och attityder till svordomar beroende på vilken social grupp man tillhör.

Andersson (2004:68) talar om att beroende på vilken social grupp man tillhör använder man svordomar i olika mängd. De som tillhör en högre social grupp använder sig inte lika mycket av svordomar som de som tillhör en lägre social grupp. Skola B, som är en sociokulturellt heterogen skola, har ett större antal elever som tillhör en lägre social grupp än Skola A. Detta innebär att eleverna på Skola B, enligt Andersson (2004) borde använda sig av svordomar oftare än vad Skola A:s elever gör. Studien visar att både pojkarna och flickorna i skolår sex på Skola B använder sig av svordomar mer frekvent än skolår sex på Skola A. Eleverna i de båda skolorna har markerat alternativet ”ofta” till i stort sett lika procentantal, men skillnaden ligger vid att fler sexor på Skola B säger sig använda svordomar ”mycket ofta” jämfört med Skola A. Det finns inte heller någon elev på Skola B som menar att han eller hon aldrig svär, vilket det finns på Skola A. Detta visar på att teorierna om att de som tillhör en lägre social grupp i samhället använder ett mer ovårdat språkbruk stämmer, men skillnaden är inte lika stor som litteraturen uppger att den borde vara. Trots att sexorna på Skola B visat sig svära mer än de på Skola A, använder sig ändå majoriteten av dessa elever svordomar oftare än vad litteraturen uppger och oftare än vad vi förväntade oss. Att skillnaden i svordomsanvändningen inte är så stor som teorin menar att den borde vara, kan bero på att klyftorna mellan de olika samhällsgrupperna börjar minimeras och att samhället börjar bli mer integrerat.

Det är en intressant notering att majoriteten av sexornas pojkar på Skola A menar att användningen av svordomar har blivit en vana för dem, medan endast ett fåtal på Skola B har svarat på detta sätt. Ska man utgå från vad Ljung (2006:88) skriver, så ska eleverna på Skola B vara dem som främst bör röra sig bland svordomarna. Samtidigt menar han att de som inte svär må visa på att de har en högre social status, men istället ses de som svaga och obeslutsamma. Då användandet av svordomar utifrån det sociala motivet visar på tuffhet, kan det vara så att sexornas pojkar på Skola A påstår att svärandet blivit en vana för dem, så att de kan frångå den svaghet som det sägs råder bland de som tillhör en högre social grupp. Våra tankar kring detta är att pojkarna på Skola B inte behöver visa denna tuffhet för att det redan förväntas av dem att de ska använda sig av svordomar.

Skolår fyra på båda skolorna gav oss däremot ett intryck av att deras

svordomsanvändning skiljer sig från hur skolår sex använder svordomar. Fyrorna på Skola B har kryssat i alternativet ”aldrig” när det gäller hur ofta de använder svordomar till större grad än vad fyrorna på Skola A gjort. Det finns dock flickor på Skola B som menar att de svär ”ofta”, vilket ingen flicka kryssat i på Skola A. Bland pojkarna uppger även fler på Skola A än på Skola B att de använder svordomar ”ibland”. Detta motsäger teorierna om svordomsanvändningen inom de olika sociolekterna.

Att teorierna delvis stämmer för sexorna kan bero på att de börjar komma in i en ny åldersgradering, det vill säga att de börjar gå från barnspråket till ungdomsspråket. Utifrån det språk en person använder sig av, visar denne på vilken grupp som personen vill tillhöra (Andersson 2004:75). Vi menar att grupptillhörighet kan vara något som sexorna, nu när de närmar sig tonåren, börjar finna viktigt. Detta kan vara anledning till varför sexorna på Skola B svär mer än på Skola A. Genom svordomsanvändningen markerar de att de tillhör en grupp som kanske inte har en ekonomiskt god sociokulturell bakgrund, men som däremot ses som stark och tuff. Samtidigt verkar någonting hända i samhället, då vår undersökning visar på att även elever från en högre social grupp ändrat sitt svordomsbeteende.

Majoriteten av de elever, oavsett skola och skolår, som deltog i undersökningen har angett att yngre påverkas av att höra äldre svära, vilket troligtvis är anledningen till att det finns ett stort antal fyror på båda skolorna som säger att de svär. Ännu har inte behovet av att identifiera sig med en viss grupp blivit viktigt för dem, då de fortfarande talar ett barnspråk. Vi tror att eleverna har tagit till sig orden till sitt ordförråd och att användningen kan kännas spännande för att det är ett förbjudet område för dem. Förmodligen har de ännu inte kommit på i vilka sammanhang man kan förstärka något man uttalar sig om med ett svordomsord. Enligt Einarsson (2004:50) väljer man stil beroende på vilken domän man befinner sig i. Eleverna här testar sig troligen fortfarande fram i vilka domäner det går bra att använda stilar där svordomar är tillåtna.

Fler fyror på Skola B än på Skola A har markerat att de aldrig svär, vilket är tvärt emot vad som går att finna i litteraturen. Orsaken till detta kan vara att fler elever på denna skola har tagit till sig att barn inte bör svära. Vi resonerar kring att då Skola B tillhör en lägre sociokulturell grupp är det möjligt att deras föräldrar är hemma mer och därmed har möjlighet till att påverka sina barns svordomsbruk och kanske lever efter

generaliseringen att barn inte ska svära. Eftersom mycket av litteraturen menar att människor med lägre social grupp skulle använda sig av svordomar mer än människor med en högre sociokulturell bakgrund kan det också vara en ren tillfällighet att vårt resultat inte stödjer denna forskning.

Inom de respektive skolorna har ett stort antal elever uppgett att det är tillåtet att svära när man har gjort sig illa och när man är arg. Många anger även att de svär just för att de blir arga eller har ont någonstans. Detta visar, enligt vad Andersson (2004:110 ff) har skrivit, att de svär utifrån det psykologiska motivet. Eftersom en så stor del av eleverna har svarat på detta sätt, kan man här inte se någon skillnad mellan de två skolorna som skulle kunna bero vara sociokulturellt betingade. Enligt Andersson (2004) spelar det inte någon roll var man befinner sig när svordomen kommer om man slår sig eller blir arg, och detta kan tolkas som att den sociokulturella bakgrund man har inte gör någon skillnad för det psykologiska motivet.

Eleverna på båda skolorna påstår främst att antingen svär de inte alls inför sina mor- och farföräldrar eller så svär de ibland. De som menar att de aldrig svär inför dem menar på att det inte är lämpligt, att det är fult och att det är pinsamt. Anledningen till att de inte gör det kan bero på att de har fått lära sig av sina föräldrar att det är ovårdat att använda ett sådant språkbruk inför de äldre, vilket kan kopplas till Anderssons (2004:188) sociala argument. De som svär inför sina mor- och farföräldrar ibland säger sig göra det för att de är upprörda av någon anledning, vilket kan kopplas till både det estetiska och det språkliga argumentet. Här vill vi dra en parallell mellan de elever som svär ibland inför sina äldre släktingar och de som aldrig svär gentemot dem. Eleverna som har uppgett att de gör det ibland har som svar främst skrivit att de är arga på någon i sin omgivning, vilket innebär att de händelsevis inte svär *åt* sina mor- och farföräldrar. Orden används istället för att förstärka en aggression riktad mot ett syskon.

Majoriteten av eleverna på både Skola A och Skola B menar att de har lärt sig sina svordomar av kompisar och genom att titta på TV. Det finns också ett flertal elever som säger sig ha lärt sig dem hemifrån. Detta stämmer med vad Andersson (2004:30) skriver om att hemmet och kompisarna är viktiga faktorer i inläringen av det ovårdade språket. Dock menar han att TV-tittandet, trots att det är en del av barns språkinläring, inte har någon större påverkan på inläringen av svordomar (Andersson 2004:32). Ser man på

vad eleverna har svarat, stämmer inte detta, vilket styrker oss i vår egen uppfattning. Om TV:n är en del av språkinläringen, borde även svordomar inkluderas här, då de är en del av det svenska språket. Svordomarna som används i TV försvinner sannolikt inte ur barnens minne så fort de har uttalats av skådespelarna. Eftersom så många elever har angett TV:n som en källa till upptagning av svordomar tyder det på att de har uppmärksammat orden och lagt till dem till sitt ordförråd. Om orden används eller inte är en annan sak, men de finns ändå där. Detta framkommer även då de elever som menar att de aldrig svär överhuvudtaget har angett att de visst har lärt sig svordomar från kompisar, hemifrån och genom att titta på TV. Vi tolkar detta som att orden finns i deras register. De har bara valt att inte använda dem.

6.2 Skillnader och likheter inom sexolekterna

Här kommer vi att behandla frågeställning fyra, där vi vill undersöka hur pojkar och flickors språkbruk kan skilja sig åt inom respektive klass. Vi kommer här även att jämföra vår analys av språkbruket med en annan kronolekt på samma skola. Dessutom kommer vi att göra en jämförelse mellan skolorna, för att undersöka om det finns skillnader som kan bero på att deltagarna tillhör olika sociala grupper.

Tittar man på Skola A:s skolår fyras pojkar och flickor, ser man att det finns betydligt fler flickor som påstår att de inte svär än pojkar. Ett antal pojkar har dessutom angett att de svär ofta, ett alternativ flickorna uteslutit helt. En majoritet av flickorna anser att det aldrig finns tillfällen då det är tillåtet att svära – detta på grund av att det är fult att svära. Pojkarna däremot menar att det går bra att svära när man är arg. Man kan här se att pojkarna påstår att de uttrycker sig utifrån det psykologiska motivet. Flickorna har istället valt att, enligt traditionen, tycka svordomar är fula, vilket det estetiska argumentet står för. Flera pojkar tycker däremot att det är fult att svära i kyrkan. Detta visar på att det religiösa argumentet lever kvar innanför kyrkans portar, men inte nödvändigtvis utanför. Eftersom nästan alla pojkar har angett att de svär, tyder det på att de inte efterlever de religiösa värderingarna utanför kyrkan. Inom båda sexolekterna anser eleverna också att det är fult att svära i skolan. Anledningen till detta är förmodligen att deras lärare tydligt visar att svordomar är något fult och förstärker sitt ställningstagande genom att, som Andersson (2004:31) påpekar, inte använda dessa ord inför eleverna.

Pojkar och flickor uppfostras på olika sätt i dagens samhälle och detta ger därmed upphov till olika språkbruk hos könen (Einarsson 2004:171). Pojkar förväntas att svära, medan flickor förväntas tala ett vårdat språk (Ljung 2006:93). Det som presenterats ovan visar på att dessa teorier om könen svordomsanvändning stämmer in på Skola A:s fjärdeklass. Pojkarna och flickorna i detta skolår fyra lever upp till de stereotyper som samhället har utformat om hur könen ska agera.

Skola B:s skolår fyra har en ganska jämn fördelning av hur mycket de båda könen svär. Fler flickor än pojkar menar dock att de aldrig svär, medan fler pojkar har svarat att de svär ibland. Som utjämning har fler flickor svarat att de svär ofta. Dessutom anser flertalet av båda könen att det är fult att svära i kyrkan och i skolan. Flera pojkar och flickor har även angett att det aldrig är tillåtet. Eftersom flera elever svarat att det är fult att svära i kyrkan och dessutom menar att det är fult att svära över lag kan det innebära att det religiösa argumentet följs utanför kyrkans portar. Eleverna anser också att svordomarna är fula och hemska, och rättar sig även utifrån det estetiska argumentet.

Som tidigare nämnts kan det stora motståndet till svordomar bero på att föräldrarna till eleverna på Skola B har mer tid till barnen än föräldrarna till eleverna på Skola A och då har en större möjlighet till att styra användningen av svordomar hos barnen. Det kan också vara så att eleverna på Skola B eventuellt har en starkare religiös tro än vad skolår fyra på Skola A har.

Vi ser här att det fanns en tydlig skillnad mellan sexolekterna på Skola A och en stor likhet mellan dem på Skola B. Detta kan vara resultatet av att människor från en högre social grupp har ett större behov av att hålla sig till de könsliga traditionerna på grund av den status de har, medan de som tillhör en lägre social grupp möjligen inte har samma behov av att särskilja pojkar och flickor under uppfostran till lika stor grad.

Pojkarna i skolår sex på Skola A uppgav att de svär oftare än vad flickorna gjorde. Dock har fler flickor än pojkar uppgett att de svär ibland. Båda könen svarade att det är tillåtet att svära när man har gjort sig illa, något som dessutom skiljer flickornas svordomsanvändning från pojkarnas. Flickorna påstår sig främst använda svordomar på grund av att de blir arga eller har gjort sig illa, medan pojkarna menar att användandet har blivit en vana. Pojkarna kan ha hamnat i den grupp som Ljung (2006:89 ff) kallar

för vanesvärare, vilket innebär att de inte gör någon skillnad på svordomarna och de andra orden de använder i sitt vardagliga ordförråd. Dessa pojkar menar på att de ovårdade orden inte får någon reaktion när de uttalas, åtminstone inte i vänskapskretsen. Flickorna trycker på att det är fult att svära mot någon, oavsett plats. Pojkarna har istället fördelat sina svar mellan att det är fult att svära i skolan, när man har gäster och när någon inte mår bra. Vi tror att de båda könen har samma anledning till varför de svarat på detta sätt. Förmodligen tycker de inte att det är passande i dessa sammanhang, vilket kan kopplas till Anderssons (2004:188) sociala argument, där sådant språk låter ovårdat och obildat. Hur vanesvärare kan tycka att det är fult att svära i vissa situationer kan tyckas vara motsägelsefullt. Möjligen kan det vara så att eleverna som angett att användandet av svordomar blivit en vana ändå är medvetna om att inte alla delar deras åsikter om svordomsanvändningen. Troligtvis gör de därför ett medvetet val att anpassa sitt språkbruk efter tillfälle och grupp.

Det kan utläsas att inom de olika könen i skolår sex på Skola A finns det skillnader som stödjer de teorier som tidigare tagits upp. Även om både flickorna och pojkarna i klassen svär, så svär de olika mycket och av olika anledningar. Då flertalet pojkar menar att svärandet blivit en vana för dem, stärker detta Ljungs (2006:93) teori om att det manliga könet förväntas svära. Flickorna i klassen svär också, men främst när de har gjort sig illa eller blir arga. Svordomarna går i dessa fall inte att hålla tillbaka (Andersson 2004:110). Eftersom flickor förväntas ha ett vårdat språk kan detta vara orsaken till att de påstår att de har gränsat av användningen av svordomar till i stort sett enbart det psykologiska motivet.

I skolår sex på Skola B har pojkarna över lag angett att de svär ofta och mycket ofta till större del än vad flickorna har gjort. Flera av flickorna angav i stället att de svär ibland. Båda könen menar dock att de främst svär när de blir arga. Flera av flickorna tror att deras användning av svordomar leder till att andra ser dem som tuffa. Enligt Kotsinas (1994:165) associeras svordomar till tuffhet och självständighet, medan ett vårdat språk associeras till svaghet. Vi menar på att flickorna i klassen inte vill ses som svaga och därför använder svordomar för att höja sin status. Även om de vill bli sedda som tuffa personligheter, säger de ändå att de inte svär när de har gäster. Detta kan bero på att de vill upprätthålla det stereotypa könsmonstret vid ett sådant tillfälle. Skolår sex pojkar menar främst att det inte är tillåtet att svära i kyrkan eller i skolan. Samtidigt uppger de

att om svordomar används får detta ingen reaktion. Förmodligen menar pojkarna att de fått lära sig att man inte svär i kyrkan och att om detta skulle ske, så ger det andra ett tillfälle att se den svärande ur en negativ vinkel. Svär de utanför kyrkans portar, gentemot sina kompisar, ger det inte upphov till någon reaktion.

Bland Skola B:s sexor kan man se att pojkarnas svordomsanvändning överstiger flickornas. Flickorna svär dock också, men inte till samma grad. Resultatet visar på att de följer samhällsnormen där pojkar svär och flickor bör ha ett vårdat språk. Detta framkommer tydligt när flickorna menar att de inte svär när familjen har gäster. Samhällsbilden av pojkarna förstärks genom att de själva menar att deras svärande inte skapar någon reaktion hos andra. Det förväntas att de ska svära. Flickorna vill gärna ses som tuffa när de använder svordomar, vilket är anledningen till att svära enligt det sociala motivet (Andersson 2004:113 ff).

Skillnaderna mellan sexolekterna i skolår sex på Skola A och Skola B är minimala. I båda klasserna har pojkarna till större del angett att de svär än vad flickorna har gjort. Pojkarna i de två klasserna menar på att deras svärande inte skapar några reaktioner hos andra i omgivningen. Flickorna på Skola A och Skola B anger främst det psykologiska motivet till att de svär. Den största skillnaden ligger i att flickorna på Skola B vill ses som tuffa när de använder svordomar, något som flickorna på Skola A inte uppgett. Vi tror att flickorna på Skola B vill, genom sitt svärande, förstärka sin grupptillhörighet och status i samhället, med tanke på att de tillhör en lägre social grupp. Flickorna på Skola A däremot tillhör en högre social grupp, vilket innebär att omgivningen förväntar sig av dem att de inte använder svordomar.

6.3 Skillnader och likheter mellan kronolekterna

I detta avsnitt kommer frågeställning tre, där vi vill undersöka skillnader och likheter i svordomsanvändningen beroende på deltagarnas kronolekt inom respektive skola, att behandlas. Vi kommer även att jämföra vår analys av de två skolorna med varandra och undersöka om det finns några sociokulturellt betingade skillnader.

På Skola A kan man se att sexorna rör sig mer med svordomar än vad fyrororna gör. Sexorna använder sig av alternativen ”ofta” och ”mycket ofta” på frågan om hur ofta de svär. Fyrororna valde främst mellan alternativen ”aldrig” och ”ibland.” Det kan också

uttydas att flera fyror anser att det alltid är fult att svära, något som sexorna över lag inte håller med om. Fyrorna tror att om de svär så uppfattar omgivningen dem som arga eller som dåliga personer. Sexorna menar främst att deras svärande inte skapar några reaktioner hos andra. En likhet mellan klasserna är däremot att båda svär för att de blir arga eller för att de gör sig illa. Undantaget är dock majoriteten av pojkarna i skolår sex som menar att svärandet blivit en vana för dem.

Även på Skola B har sexorna angett att de använder svordomar oftare än fyrorna. Likaså använder sig sexorna mycket av alternativen ”ofta” och ”mycket ofta”, medan fyrorna främst höll sig till ”aldrig” och ”ibland”. Det fanns också flera fyror som menar på att det aldrig är tillåtet att svära. Båda klasserna menar dock att de främst svär för att de är arga. De tror även att om de svär så uppfattas de som dumma eller som dåliga personer. Pojkarna i skolår sex höll däremot inte med, utan menar att deras svärande inte ger upphov till någon reaktion hos andra.

Einarsson (2004:182 ff) talar om åldersgradering, där språkliga skillnader mellan olika åldersgrupper, så kallade kronolekter, behandlas. I avsnitten ovan kan man finna kronolekten barnspråk och en stark tendens till ungdomsspråk. Ett generellt synsätt är att barn inte bör svära (Ljung 2006:91). Detta är någonting som elever i skolår fyra på de två skolorna till viss del verkar ha de har tagit till sig, då de påstår att de antingen aldrig svär eller att de svär ibland. Sexorna på båda skolorna börjar närma sig ungdomsspråket, där Ljung (2006:92) menar att de som befinner sig i denna kronolekt gärna använder svordomar. Att sexorna är på väg in i en ny kronolekt märks tydligt då deras användning av svordomar överstiger fyrornas.

Skillnaden mellan fyrorna och sexorna på Skola A är att fyrorna tror att de uppfattas som arga eller som dåliga personer när de svär, medan sexorna främst menar att svärandet inte skapar några reaktioner. Kanske beror denna skillnad på att sexorna har rört sig med svordomar en längre tid, samt att de börjar komma in i ungdomsspråket där ett sådant språkbruk är väntat. Fyrorna, å andra sidan, befinner sig fortfarande på en barnspråksnivå, där svordomar inte är accepterade, vilket leder till att användandet gör att de uppfattas som arga eller dåliga personer av bland annat sina kamrater. Båda klasserna använder svordomar när de gör sig illa eller när de blir arga, vilket tyder på att det psykologiska motivet är det vanligaste när det gäller användandet av detta

språkbruk. Pojkarna utgör dock ett undantag, då de menar att svärandet blivit en vana för dem. Vi menar på att detta kan bero på att de vill betraktas som tuffa eller äldre än vad de är. Det kan också vara så att de, eftersom pojkar förväntas att svära mer än flickor, omedvetet tagit på sig denna stereotypa roll. Som tidigare nämnts, kan det även vara så att de inte vill förknippas med osäkerhet, vilket de som tillhör en högre social grupp gör, då den generella synen är att dessa inte svär.

Även klasserna på Skola B säger sig använda svordomar främst för att de är arga. Det psykologiska motivet är då den vanligaste anledningen till att svära även på denna skola. Det råder över lag dessutom liknande uppfattningar om hur andra uppfattar en när man svär. Här har eleverna uppgett att de uppfattas som dumma eller dåliga personer, med undantag för pojkarna i skolår sex som menar att de inte får någon reaktion från omgivningen när de svär. Skolår fyra rör sig även på denna skola inom barnspråket, där användningen av svordomar, enligt Ljung (2006:91), inte accepteras av omgivningen. De flickor i skolår sex som angett dessa svar, däremot, tror vi har svarat på detta sätt för att de har påverkats av samhällets traditionella syn om att flickor egentligen bör vårda sitt språk och därför inte bör svära. Likaså beror pojkarnas undantag, där de menar att deras svordomsanvändning inte skapar några reaktioner, troligtvis på att samhället förväntar sig att de ska svära.

Över lag finner vi inga skillnader mellan elevernas kronolekter på de två skolorna som grundar sig i olika sociokulturella miljöer. För att finna skillnader bör man gå in djupare och analysera svaren utifrån Ljungs (2006:91) förslag, där man bland annat även kan titta på kön och social status, vilket vi redan har gjort i avsnitten *Sociokulturella likheter och skillnader* och *Skillnader och likheter inom sexolekterna*.

7 Slutsats

I denna studie har vi velat undersöka om det finns några skillnader inom barns svordomsanvändning beroende på sociolekt, kronolekt och sexolekt, där vi låtit sociolektperspektivet löpa igenom arbetet som en röd tråd. Vad vi har sett är att det råder en del skillnader mellan de två skolorna som deltog i undersökningen som kan bero på att de har olika sociokulturella bakgrunder. Däremot är skillnaderna inte lika stora som vi trodde att de skulle vara. Då svordomar visat sig förekomma kontinuerligt i

elevernas vardagliga språk, oavsett om de tillhör en högre social grupp eller en lägre, drar vi slutsatsen att samhället börjar bli mer integrerat, vilket leder till att linjerna mellan de sociala grupperna blir alltmer otydliga. Vår studie har dessutom visat att de flesta tycker att det är tillåtet att svära när man är arg eller har gjort sig illa. Däremot menade pojkarna i skolår sex på Skola A att svordomsanvändningen blivit en vana för dem, vilket kan tyda på att svordomar börjar bli accepterade i samhället. Detta kan vara en konsekvens av att de sociala grupperna integreras.

Vi kom fram till att på båda skolorna använder sig äldre av svordomar till högre grad än vad de yngre gör. Inom de två åldersgrupperna på de båda skolorna är det psykologiska motivet den vanligaste orsaken till användandet av svordomar. Fyrorna menar att om de svär så uppfattas de som dåliga personer, medan sexorna över lag menar att deras svärande inte skapar några reaktioner hos andra. Detta, menar vi, beror på att fyrorna talar ett barnspråk, där svordomar generellt sett inte tillåts, medan sexorna har börjat övergången till ungdomsspråket, där ett sådant språkbruk är väntat. Här kunde vi inte finna några skillnader mellan skolorna som kunde bero på olika sociokulturella bakgrunder, vilket styrker vår teori om att samhället börjar bli mer integrerat.

På Skola A svär pojkarna i skolår fyra oftare än flickorna och av olika anledningar. Många flickor menar att det aldrig finns tillfällen där det är tillåtet att svära, medan pojkarna anser att det är tillåtet när man är arg. Skola B:s fyror har en jämn svordomsfördelning mellan könen. Båda könen menar att det är alltid fult att svära eller att det är fult att svära i kyrkan. Vi menar att skillnaden mellan sexolekterna på de två skolorna kan bero på att de traditionella könsrollerna är mer eftersträvade i de högre sociala grupperna än i de lägre. Det kan också vara så att föräldrarna spenderar mer tid med barnen från Skola B och då har större möjlighet till att påverka deras svordomsanvändning.

I skolår sex svär pojkarna på de båda skolorna mer än flickorna. Pojkarna skrev att deras svordomsanvändning inte skulle ge upphov till några reaktioner, vilket vi menar beror på att det är väntat att de ska använda dessa ord. Flickorna på Skola B svarade att de, genom användandet av svordomar, tror att omgivningen kommer att se dem som tuffa. Vår åsikt är att dessa flickor vill bli sedda som tuffa för att stärka sin position i samhället. Flickorna på Skola A hade inte angett att de vill bli sedda som tuffa, vilket

kan bero på att de tillhör en högre social grupp och dessutom är flickor, så omgivningens förväntningar på dem är att de inte ska använda svordomar.

Förutom det ovanstående har vi i vår studie även fått bekräftat att, till skillnad från vad Andersson (2004) säger, barn påverkas av att höra svordomar på TV. Han menar på att TV:n inte påverkar elevernas upptagning av svordomar avsevärt och då inte heller är en källa för inläringen av dessa. Av barnen som ingått i vår studie svarade dock en stor del att de har lärt sig svordomar genom att titta på TV. Vår slutsats är då att eleverna lär sig svordomar genom att höra dem, vilket kan ske tillsammans med kompisar eller genom att höra dem uttalas på TV.

7.1 Lärdomar om och inför läraryrket

I vår undersökning har vi kommit fram till att elever svär oavsett sociokulturell bakgrund. Vi som pedagoger har ett stort ansvar att förmedla ett vårdat och nyanserat språk till våra elever. Däremot menar vi inte att pedagogerna ska förmedla ett synsätt där svordomar är totalförbjudna i alla sammanhang. I *Lpo94* (1994) står det att skolan ska sträva efter att eleverna förstår betydelsen av att vårda sitt språk. Detta anser vi att man inte kan göra om man inte lyfter in svordomar och deras användningsområden i undervisningen. Genom samtal och diskussioner om språket i klassrummet kan man öka elevernas förståelse för ordens betydelse och för när det är och inte är passande att svära. På detta sätt får eleverna möjlighet till att lära sig inom vilka stilar de ovärdade orden kan användas.

Språket utvecklas ständigt och det är möjligt att svordomar nu börjar bli mer accepterade i dagens samhälle och därför börjar användandet ses som alltmer vardagligt. På grund av detta anser vi inte att det är en progressiv attityd att motverka elevens svordomsanvändning. Att istället ge dem förståelse för orden och dess användning anser vi vara mer progressivt och gynnande för elevernas språkutveckling.

Eftersom många elever byter lärare och/eller skola vid start av ett nytt skolår kan problem uppstå kring arbetet med svordomar. Alla pedagoger har en egen uppfattning av hur svordomar bör användas och har därför också en egen syn på hur man arbetar med dessa ord. Konsekvensen av detta kan då bli att eleverna får svårigheter med att behärska kunskapen om i vilka domäner som svordomar är acceptabla och i vilka

domäner som de inte är det. Vid byte av pedagog kan det uppstå en förvirring hos elever kring användandet av det ovärdade språket om deras tidigare lärare har varit mer tillåtande än den nya. Detsamma gäller självklart om den tidigare läraren har haft en hårdare syn på svordomsanvändningen. Eftersom eleverna inte får en solklar bild av när det är och inte är tillåtet att svära kan det leda till att de börjar svära i alla sammanhang eller att de inte svär alls. I vår undersökning har vi dock sett att det lutar mot att de svär i alla sammanhang, men vi kan inte dra någon slutsats om detta beror på pedagogernas arbete med svordomsanvändningen.

7.2 Generaliserbarhet

I denna studie deltog två skolor med olika sociokulturella bakgrunder. Urvalet bestod av en skolår fyra och en skolår sex från respektive skola. Målet har varit att ge en bild av hur svordomsanvändningen kan se ut i verkligheten inom olika sociala grupper. På grund av att urvalet är så litet kan man inte dra några generella slutsatser av undersökningen, men vad vi har kommit fram till är ändå tillräckligt för att väcka frågor om hur samhället förändras. Innan några generella slutsatser kan dras, om klyftorna i samhället håller på att minska, bör en djupare studie göras där fler skolor från olika kommuner och med olika sociokulturella bakgrunder deltar. Eventuellt kan även fler åldersgrupper ingå.

7.3 Studiens tillförlitlighet

Vi är medvetna om att vår undersöknings resultat hade varit mer tillförlitligt om vi hade kombinerat olika metoder för insamling av material till uppsatsen. Hade vi använt oss av exempelvis intervjuer eller observationer, förutom enkätundersökningen, så hade vi kunnat få tillgång till den faktiska normen kring elevernas svordomsanvändning. Vi valde dock bort dessa metoder för att vi enbart var intresserade av den upplevda normen. Dessutom kan svordomar vara ett känsligt ämne för vissa elever och för att de inte skulle känna sig kränkt eller trängda tyckte vi att valet av enkät som metod var mest lämpligt. Vid en anonym enkätundersökning kan eleverna svara sanningsenligt och behöver inte tänka på vilka svar som är mest lämpliga enligt samhället eller enligt kamratkretsen.

7.4 Framtida undersökningar

När vi sammanställde vårt resultat uppstod det frågor som kan vara intressanta för

framtida undersökningar. Det kan vara intressant att ta reda på vilka utomstående faktorer som gör att flickor generellt talar ett mer vårdat språk än pojkar, samt om man kan bryta detta mönster. I vår undersökning ställde vi frågan ”Påverkas yngre av att äldre svär?” Majoriteten svarade ja och fick tillfälle att motivera sitt svar. De som svarade nej fick dock inte samma möjlighet. Det hade varit intressant att få veta varför de tror att yngre inte påverkas av att höra äldre svära. Att ta reda på hur den faktiska normen förhåller sig till den upplevda hade varit ett sätt att få fördjupad kunskap kring elevernas svordomsanvändning.

Då vårt arbete visar på att de olika sociala grupperna i samhället börjar integreras hade en mer omfattande studie, för att se om detta verkligen stämmer eller om vårt resultat enbart var en tillfällighet, kunnat vara av intresse. Denna undersökning kan även göras igen om 5-10 år med nya fyror och sexor med olika sociokulturella bakgrunder för att se om samhällsklyftorna minskat ytterligare. Avslutningsvis hade det varit intressant att följa upp eleverna, som deltog i denna undersökning, om 5-10 år för att se hur deras sociolekt utvecklats och om deras språkbruk kommer att stämma mer eller mindre överens med teorierna efter denna tid.

Litteraturförteckning

Andersson, L-G., 2004. *Fult språk. Svordomar, dialekter och annat ont*. Stockholm: Carlsson Bokförlag AB.

Einarsson, J., 2004. *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Einarsson, J & Hultman, T., 1985. *Godmorgon pojkar och flickor. Om språk och kön i skolan*. Stockholm: Liber.

Johansson, B & Svedner, P-O., 2006 . *Examensarbetet i lärarutbildningen – Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: X-O Graf Tryckeri AB.

Kotsinas, U-B., 1994. *Ungdomsspråk*. Stockholm: Elanders Gota.

Lindh, A., 2000. *Det är knappt man vågar berätta vilket program man går på i gymnasiet*. Malmö: Lärarutbildningen.

Linell, P., 1982. *Människans språk*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Ljung, M., 2006. *Svordomsboken – Om svärande och svordomar på svenska, engelska och 23 andra språk*. Uddevalla: Norstedts Akademiska Förlag.

Lpo94, Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. 1994. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Nilsson, J., 1999. *Att se och förstå undervisning*. Lund: Studentlitteratur.

Repstad, P., 2007. *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Sundgren, E., 2004. *Språklig variation och förändring – Exemplet Eskilstuna*. Lund: Studentlitteratur.

Teleman, U., 1979. *Språkrätt*. Lund: LiberLäromedel.

Trudgill, P., 1974. *Språk och social miljö – En introduktion till sociolingvistiken*. Stockholm: Bokförlaget PAN/Norstedts.

Enkätundersökning

Vi skulle uppskatta om du svarade så ärligt och utförligt som möjligt!

Först vill vi ha lite information om dig!

Pojke

Flicka

Årskurs 4

Årskurs 6

1. Finns det tillfällen då det kan vara fult att svära? I så fall, när, var och varför?

2. Är det någon gång okej att svära? I så fall, när, var och varför?

3. Hur ofta tycker du att du svär?

Aldrig

Ibland

Ofta Mycket ofta

4. Varför svär du? (Hoppa över frågan om du kryssade i "Aldrig" på fråga 3)

5. Hur tror du andra uppfattar dig när du svär? Om du inte svär, vad tycker du om de som gör det?

6. Alla kan vi några svordomar. Varifrån tror du att du har lärt dig dina?

TV/Film Kompisar Hemmet Annat

Om annat, var? _____

7. Svär du inför dina mor- och farföräldrar? (Hoppa över frågan om du kryssade i "Aldrig" på fråga 3)

Ja Nej Ibland

Varför? _____

8. Om du svär i närheten av yngre, tror du då att de påverkas av det?

Ja Nej

Om ja, hur? _____

Tack för din medverkan!